

Nr 63.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående villkoren för pension åt visst indelt manskap vid marinen; given Stockholms slott den 7 februari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ivar Vennerström.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 7 februari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, SKÖLD.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vennerström anför:

Enligt § 85 av Kungl. Maj:ts förnyade förordning och reglemente angående styrelsen och förvaltningen av amiralitetskrigsmanskassan den 26 oktober 1838 (nr 53) erfordras, för att båtsman eller marinsoldat må kunna tilldelas pen-

Bihang till riksdagens protokoll 1936. 1 saml. Nr 63.

sion, i femte eller lägsta klassen, att han uppnått 55 levnadsår och innehar 20 tjänstår från 20 års ålder samt under tjänstetiden uppfört sig redligt och väl.

I nämnda stadgande har sedermera, i överensstämmelse med riksdagens beslut (skrivelse nr 40/1931), genom kungörelsen angående ändrade villkor för pension genom flottans pensionskassa till avskedad båtsman (marinsoldat) m. m. den 13 mars 1931 (nr 44) vidtagits den ändringen, att avskedad båtsman eller marinsoldat, som innehar minst 15 tjänstår och som under tjänstetiden skickat sig redligt och väl, äger från och med den 1 juli 1931 komma i åtnjutande av pension genom flottans pensionskassa, såsom om han tjänat i minst 20 år från 20 års ålder.

I en den 4 maj 1935 dagtecknad skrivelse har *stationsbefälhavaren vid Stockholms örlogsstation* underställt Kungl. Maj:ts prövning frågan, huruvida förutvarande båtsmannen vid nr 32 Norrlands 3 kompani nr 98 Nils Johan Sjödin, som vore född den 13 juni 1866 och vid avsked den 5 oktober 1900 efter en tjänstetid av 15 år erhållit vitsord att under tjänstetiden hava sig redligen skickat, vore enligt gällande bestämmelser angående pensionering av båtsmän berättigad till pension. I samband härmed har stationsbefälhavaren anfört följande.

I kungörelsen nr 44/1931 stadgades bland annat »att avskedad båtsman eller marinsoldat, som innehade minst 15 tjänstår och som under tjänstetiden skickat sig redligt och väl skulle från och med den 1 juli 1931 komma i åtnjutande av pension genom flottans pensionskassa, såsom om han tjänat i minst 20 år från 20 års ålder». Enligt för Sjödin den 5 oktober 1900 utfärdad avskedspass hade Sjödin erhållit vitsordet: »att under tjänstetiden hava sig redligen skickat». Anledningen till att Sjödin erhållit vitsordet »sig redligen skickat» torde hänföra sig till ett, enligt Sjödins rulla, honom den 21 januari 1892 ådömt arreststraff av åtta dagars sträng arrest för fylleri inom vaktrum och tjänsteförsummelse.

Sagda straff syntes vara det enda, Sjödin ådragit sig under sin tjänstetid. Då detta ådömts för så lång tid tillbaka som över 43 år, syntes det alltför hårt, om detta enda arreststraff skulle tillmätas sådan betydelse, att det skulle vara avgörande i fråga om den pension, som eljest skolat tillkomma honom.

Om en disciplinär bestraffning för den, som innehaft militär anställning, skulle tilldelas avgörande betydelse vid tilldelandet av pension, även om det, såsom i förevarande fall, endast gällde efter 15 års tjänst, skulle den person, som det berörde, komma i ett synnerligen ofördelaktigt läge vid jämförelse med en civil beställningshavare i statens tjänst. För den senare, som ej vore underkastad stafflagen för krigsmakten, torde motsvarande förseelse på intet sätt få en så ödesdiger konsekvens, som här skulle föreligga.

Personalkategorien båtsmän, som under sin tjänstetid varit synnerligen lågt avlönade, hade ofta uppfordrats till tjänst vid flottan under tider av året, då de för egen och sin familjs bärgning i stället behövts å torpen, och därigenom orsakats förluster och avbräck i sina inkomstmöjligheter. De flesta hade till följd därav även under sin krafts dagar levat under synnerligen blygsamma förhållanden, vilka förhållanden sedan genom ålder och en alltmer avtagande arbetsförmåga ytterligare försämrats.

Såsom förhållandena nu vore för pensions erhållande, ledde dessa exem-

pelvis till att av tvenne behövande f. d. båtsmän den, som straffats för en mindre förseelse för 40 à 50 år sedan, kanske bleve tvungen att begära fattigunderstöd och falla det allmänna till last, under det att den andre, visserligen ostraffad, erhöle pension. Förutom det obilliga, i vad som av det anförda exemplet framginge, måste det för individen framstå som en orättvisa, vilken syntes fullständigt oförenlig med nutida åskådnings sätt.

De kostnader, som kunde uppkomma av ett sådant utvidgande av pensionsrätten för ifrågavarande personalkategori, torde bliva skäligen obetydliga, enär denna personal sedan åratal tillbaka vore ställd på avskrivning, varför en successiv nedgång i kostnaderna vore att påräkna.

Statsmakternas ömsinta strävan, i synnerhet under de senare åren, att söka förbättra existensmöjligheterna och levnadsvillkoren för behövande, som uppnått hög ålder och genom därav uppkommen nedsatt arbetsförmåga ej längre vore i stånd att försörja sig själva, talade även för att här nämnd personal bereddes hjälp.

Stationsbefälhavaren hade under hand från vederbörande myndighet begärt uppgift angående Sjödin's ekonomiska förhållanden och därvid uttrönt, att Sjödin levde under ytterst torftiga förhållanden och därför vore i behov av allt det understöd, som kunde beredas honom.

På grund av det anförda finge stationsbefälhavaren hemställa, att Kungl. Maj:t måtte dels medgiva, att Sjödin för år 1935 finge komma i åtnjutande av en gratifikation till samma belopp som pension, dels till 1936 års riksdag avlåta proposition, som innefattade sådan ändring av kungörelsen nr 44/1931, att avskedad båtsman eller marinsoldat, som innehade minst 15 tjänstår och som under tjänstetiden skickat sig redligt, skulle komma i åtnjutande av pension genom flottans pensionskassa, såsom om han tjänat i minst 20 år från 20 års ålder.

Direktionen över flottans pensionskassa har i utlåtande den 14 juni 1935 anført bland annat följande.

Efter utfärdandet av kungörelsen den 13 mars 1931 (nr 44) hade Kungl. Maj:t icke, såsom dessförinnan understundom skett, medgivit något avsteg från gällande bestämmelser för beviljande av dylika pensioner.

I likhet med stationsbefälhavaren vid Stockholms örlogsstation funne direktionen det obilligt och ej i överensstämmelse med nutida åskådnings sätt, att en båtsman, vilken på grund av begångna mindre förseelser, vilka låge långt tillbaka i tiden, vid avskedet erhållit vitsordet att under tjänstetiden hava sig redligt, men icke redligt och väl, skickat, skulle gå miste om den pension, vilken eljest skolat tillkomma honom. Direktionen funne därför icke vara något att erinra mot vad stationsbefälhavaren hemställt. Det pensionsbelopp, vilket i händelse av bifall härtill skulle tillkomma Sjödin, skulle utgöra 250 kronor per år, vilket belopp i överensstämmelse med förenämnda kungörelse den 13 mars 1931 (nr 44) borde utgå från och med den 1 juli 1931.

Vidare har *marinförvaltningen* i utlåtande den 11 juni 1935 anført att, då, såsom direktionen över flottans pensionskassa framhållit, Kungl. Maj:t icke medgivit något avsteg från gällande bestämmelser för beviljande av båtsmanspension, ämbetsverket ansåge sig förhindrat tillstyrka, att Sjödin bereddes pension. Vad därefter anginge stationsbefälhavarens vid Stockholms örlogsstation framställning angående förändrade bestämmelser beträffande förutsättningarna med avseende å vitsord för erhållande av båtsmanspension,

ansåge sig marinförvaltningen med hänsyn till konsekvenserna i andra fall, där för erhållande av viss förmån erfordrades visst högre vitsord, icke kunna tillstyrka bifall till framställningen.

Slutligen har *statskontoret* i utlåtande den 13 november 1935 yttrat följande.

De grundläggande bestämmelserna om pension åt båtsman återfunnes under VI art. »Om pensioner för Gemenskapen av Vår Flotta» av reglementet angående styrelsen och förvaltningen av Amiralitetskrigsmanskassan den 26 oktober 1838 (nr 53). I § 85 av nämnda reglemente föreskrevs, bland annat (mom. 6), att för att vara berättigad till pension alltid fordrades att under tjänstetiden hava uppfört sig redligt och väl. Då berörda reglemente vore utfärdat utan riksdagens hörande, vore Kungl. Maj:t oförhindrad att i särskilda fall medgiva undantag från de däri meddelade bestämmelserna. Kungl. Maj:t hade också, enligt vad *statskontoret* inhämtat, i flera fall medgivit beviljande av pension åt båtsman, som innehafvt föreskrivet antal tjänstår och erhållit vitsord att han sig redligt skickat, men ej vitsordet »väl».

Emellertid hade genom kungörelse den 13 mars 1931 (nr 44) förordnats, att avskedad båtsman eller marinsoldat, som innehade minst 15 tjänstår och som under tjänstetiden skickat sig redligt och väl, skulle komma i åtnjutande av pension, såsom om han tjänat i minst 20 år från 20 års ålder. Denna bestämmelse hade utfärdats, sedan densamma blivit av riksdagen godkänd. Kungl. Maj:t torde därför icke anse sig kunna medgiva undantag från densamma.

Av handlingarna i förevarande ärende syntes framgå, att fall förekomme, där en avgående båtsman på grund av begången förseelse icke kunnat få vitsordet »väl» i fråga om sin tjänstgöring vid flottan, men där förseelsen varit av obetydlig art eller begåtts redan i ett tidigt skede av vederbörandes anställning. *Statskontoret* kunde icke finna det billigt, att en dylik förseelse skulle utgöra ett oöverkomligt hinder för båtsmannen att komma i åtnjutande av det ålderdomsunderstöd, vartill han eljest skulle hava varit berättigad. Det här föreliggande fallet syntes *statskontoret* uppenbarligen vara av denna art. Å andra sidan kunde fall givetvis förekomma, där upprepade förseelser begåtts och tjänstgöringen överhuvudtaget fullgjorts på sådant sätt, att staten icke hade anledning bereda vederbörande pension.

I anledning av vad i det föregående anförts ville det synas *statskontoret*, att förevarande spörsmål bäst löstes sålunda, att det lades i Kungl. Maj:ts hand att även i fråga om båtsman, som innehade 15 men ej 20 tjänstår, avgöra, huruvida i fall, där fullgott vitsord ej föreläge, pension likväl måtte beviljas. *Statskontoret* finge därför förorda, att Kungl. Maj:t genom proposition måtte föreslå riksdagen medgiva, att den omständigheten att båtsman, som innehade minst 15 tjänstår, men ej 20 tjänstår från tjugu års ålder, icke erhållit vitsord att hava under tjänstetiden skickat sig redligt och väl icke skulle utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, där skäl därför funnes föreligga, förklara, att pension likväl måtte till honom utgå.

Departements-
chefen.

I kungörelsen den 13 mars 1931 angående ändrade villkor för pension genom flottans pensionskassa till avskedad båtsman (marinsoldat) m. m. har, i överensstämmelse med riksdagens beslut, såsom villkor för pensions er-

hållande föreskrivits, att i kungörelsen omförmäld befattningshavare under tjänstetiden skall hava skickat sig *redligt och väl*. På grund av denna bestämmelse äger alltså sådan befattningshavare, som till följd av i tjänsten begången förseelse icke kunnat vid avskedet tilldelas vitsordet *väl* i fråga om sin tjänstgöring, icke komma i åtnjutande av det understöd, vartill han eljest enligt nämnda författning skulle hava varit berättigad. Detta måste i vissa fall framstå såsom obilligt, särskilt då den begångna förseelsen — såsom beträffande Sjödin — icke är av alltför svårartad beskaffenhet och be-
gåtts i ett tidigt skede av vederbörandes anställning. Riksdagen har även i liknande fall i anledning av väckta motioner medgivit, att båtsman må tilldelas pension, ehuru han vid avskedet endast erhållit vitsordet att hava sig redligt skickat (jfr bankoutskottets utlåtande nr 34/1933, punkt 15; riksdagens skrivelse nr 271/1933). I detta sammanhang torde vidare böra framhållas, att i fråga om rätt till pension för motsvarande befattningshavare vid armén fordran på visst tjänstgöringsvitsord icke i vidare mån uppställt, än att för erhållande av korprals-, respektive vice korpralstillägg kräves att hava i nämnda egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före avskedet. Dylika tillägg förekomma icke vid pensionering av marinens indelta manskap. Slutligen må erinras, att Kungl. Maj:t, såsom statskontoret påpekat, i flera fall medgivit beviljande av pension åt båtsmän, som innehaft i förenämnda förordning och reglemente angående styrelsen och förvaltningen av amiralitetskrigsmanskassan den 26 oktober 1838 föreskrivet antal tjänstår, men som vid avskedet icke erhållit vitsordet att hava uppfört sig redligt och väl.

En jämkning i nu ifrågavarande föreskrifter synes alltså väl motiverad. Med hänsyn till vad statskontoret anfört anser jag mig dock icke böra förorda, att bestämmelsen i kungörelsen den 13 mars 1931 om tjänstgöringsvitsord gives den ändrade lydelse stationsbefälhavaren vid Stockholms örlogsstation föreslagit eller att, såsom villkor för pension, i förevarande hänseende allenast kräves, att vederbörande under tjänstetiden skickat sig redligt. Däremot synas goda skäl tala för, att, såsom statskontoret föreslagit, Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att i varje särskilt fall, där fullgott tjänstgöringsvitsord icke föreligger, avgöra, huruvida pension likväl må beviljas nu ifrågavarande indelta manskap vid marinen.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att den omständigheten, att båtsman eller marinsoldat, som innehar i kungörelsen den 13 mars 1931 (nr 44) angående ändrade villkor för pension genom flottans pensionskassa till avskedad båtsman (marinsoldat) m. m. föreskriven tjänstetid, icke erhållit vitsord att hava under tjänstetiden skickat sig redligt och väl, icke må utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, där skäl därför finnas föreligga, förklara, att pension enligt sagda kungörelse likväl må till vederbörande utgå.

Kungl. Maj:ts proposition nr 63.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Alf Ewerlöf.